

Onderwijssysteem

België

beschreven en vergeleken met
het Nederlandse systeem

Dit document geeft informatie over het onderwijssysteem van België. We leggen uit wat het Nederlandse equivalent is van de meest voorkomende diploma's uit België met als doel: toelating tot het Nederlands hoger onderwijs.

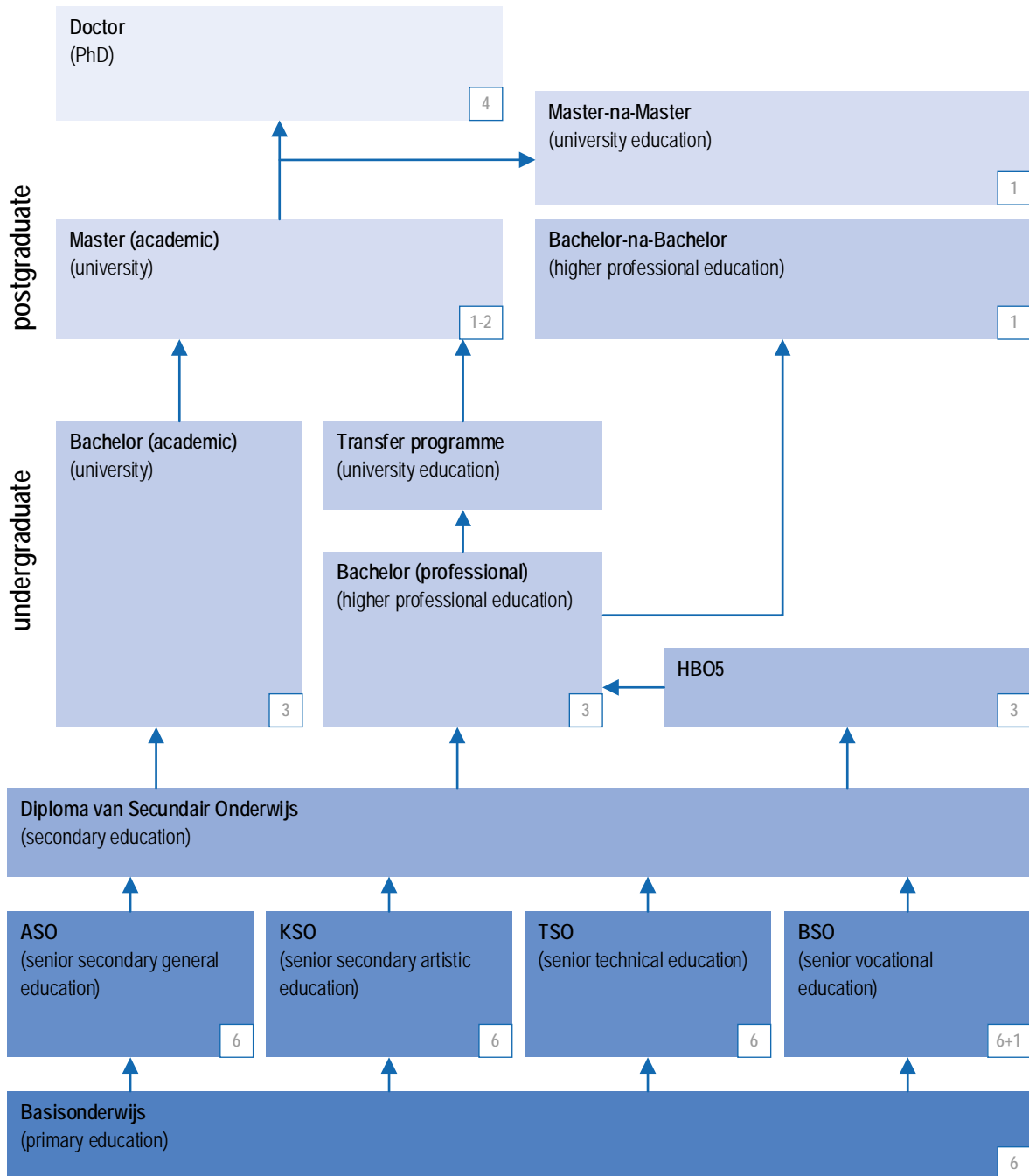
Disclaimer

We doen ons best om de informatie zo up-to-date mogelijk te houden. We aanvaarden echter geen aansprakelijkheid voor schade die is ontstaan als gevolg van fouten of onvolledige informatie in dit document.

Op deze publicatie, met uitzondering van het beeldmateriaal, is de Creative Commons Naamsvermelding NietCommercieel 3.0 Unported-licentie van toepassing. Ga naar www.nuffic.nl/cc/ voor meer informatie over het hergebruik van deze publicatie.

Onderwijssysteem België – Vlaanderen

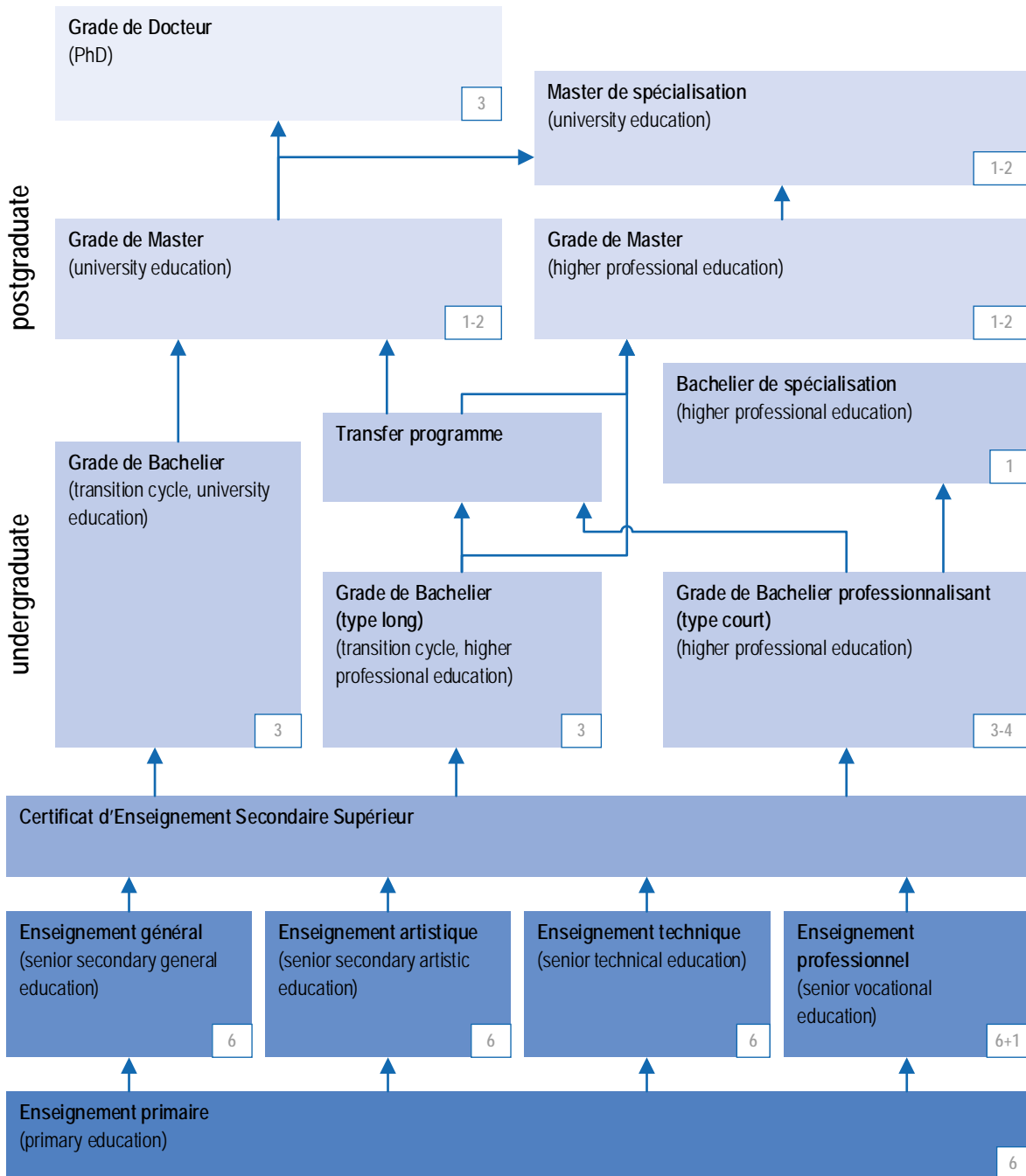
0 Duur van de opleiding

■ Nationaal kwalificatieraamwerk

Het Vlaamse kwalificatieraamwerk (VKS) onderscheidt 8 kwalificatieniveaus:

- niveau 1 : lager onderwijs
- niveau 2 : basiseducatie, 2^e graad BSO
- niveau 3 : 2^e leerjaar van de 3^e graad BSO
- niveau 4 : diploma secundair onderwijs, secundair-na-secundair (Se-n-se)
- niveau 5 : hoger beroepsonderwijs (HBO5)
- niveau 6 : bachelor
- niveau 7 : master
- niveau 8 : doctor

Onderwijssysteem België – Franse gemeenschap

0 Dur van de opleiding

■ Nationaal kwalificatieraamwerk

Het kwalificatieraamwerk in Wallonië zal ook 8 kwalificatieniveaus hebben, maar het is nog niet afgerond. Zie ook [European inventory on NQF 2014](#).

De hoogste 3 niveaus zijn wel al bepaald:

Cadre de Certifications de l'enseignement supérieur : niveaux, descripteurs et grades reconnus en Communauté française

Niveau	Savoirs	Aptitudes	Compétences	Grades
Niveau 6	Savoirs approfondis dans un domaine de travail ou d'études requérant une compréhension critique de théories et de principes	Aptitudes avancées, faisant preuve de maîtrise et de sens de l'innovation, pour résoudre des problèmes complexes et imprévisibles dans un domaine spécialisé de travail ou d'études	<ul style="list-style-type: none"> Gérer des activités ou des projets techniques ou professionnels complexes, incluant des responsabilités au niveau de la prise de décisions dans des contextes professionnel ou d'études imprévisibles Prendre des responsabilités en matière de développement professionnel individuel et collectif 	<ul style="list-style-type: none"> Bachelier de transition Bachelier professionnalisant Diplôme de spécialisation
Niveau 7	<ul style="list-style-type: none"> Savoirs hautement spécialisés, dont certains sont à l'avant-garde du savoir dans un domaine de travail ou d'études, comme base d'une pensée originale et/ou de la recherche Conscience critique des savoirs dans un domaine et à l'interface de plusieurs domaines 	Aptitudes spécialisées pour résoudre des problèmes en matière de recherche et/ou d'innovation, pour développer de nouveaux savoirs et de nouvelles procédures et intégrer les savoirs de différents domaines	<ul style="list-style-type: none"> Gérer et transformer des contextes professionnels ou d'études complexes, imprévisibles et qui nécessitent des approches stratégiques nouvelles Prendre des responsabilités pour contribuer aux savoirs et aux pratiques professionnelles et/ou pour réviser la performance stratégique des équipes 	<ul style="list-style-type: none"> Master – 60 crédits Master – 120 crédits Agrégé de l'enseignement secondaire supérieur Master complémentaire
Niveau 8	Savoirs à la frontière la plus avancée d'un domaine de travail ou d'études et à l'interface de plusieurs domaines	Aptitudes et techniques les plus avancées et les plus spécialisées, y compris en matière de synthèse et d'évaluation, pour résoudre des problèmes critiques de recherche et/ou d'innovation et pour étendre et redéfinir des savoirs existants ou des pratiques professionnelles	Démontrer un niveau élevé d'autorité, d'innovation, d'autonomie, d'intégrité scientifique ou professionnelle et un engagement soutenu vis-à-vis de la production de nouvelles idées ou de nouveaux processus dans un domaine d'avant-garde de travail ou d'études, y compris en matière de recherche	<ul style="list-style-type: none"> Certificat de formation à la recherche Docteur

Bron: [Cadre de Certifications de l'enseignement supérieur](#)

■ Waarderingstabel Vlaanderen (België)

In dit overzicht staan links de buitenlandse diploma's met de vergelijkbare niveaus in het nationale kwalificatieraamwerk. De andere kolommen tonen de Nederlandse waardering met de vergelijkbare niveaus in het Nederlandse en Europese kwalificatieraamwerk.

Buitenlands diploma en VKS-niveau		EQF-niveau	Nederlandse waardering en NLQF-niveau		EQF-niveau
<i>Diploma van Secundair Onderwijs, richting Beroepssecundair Onderwijs (BSO)</i>	4	4	mbo-diploma, kwalificatieniveau 4	4	4
<i>Diploma van Secundair Onderwijs, richting Kunst Secundair Onderwijs (KSO)/Technisch Secundair Onderwijs (TSO)</i>	4	4	vwo-diploma of havodiploma met beroepsgerichte vakken	4+/4	4
<i>Diploma van Secundair Onderwijs, richting Algemeen Secundair Onderwijs (ASO)</i>	4	4	vwo-diploma	4+	4
<i>Diploma van Gegradueerde (HBO5)</i>	5	5	<i>Associate Degree</i>	5	5
<i>Diploma Academisch gerichte Bachelor & Academisch gerichte Bachelor-na-bachelor</i>	6	6	bachelorgraad in het wo	6	6
<i>Diploma Professioneel gerichte bachelor & Bachelor-na-Bachelor</i>	6	6	bachelorgraad in het hbo	6	6
<i>Diploma Master & Master-na-Master</i>	7	7	mastergraad in het wo, soms mastergraad in het hbo	7	7

NB

- Dit is een globaal advies waaraan je geen rechten kunt ontleen.
- VKS = Vlaams nationaal kwalificatieraamwerk. NLQF = Nederlands kwalificatieraamwerk. EQF = Europees kwalificatieraamwerk.
- Het EQF/[NLQF-niveau](#) zegt niet zozeer iets over de studie-inspanning of

-inhoud, maar over wat iemand kan en weet als een bepaald leerproces is afgerond.

- Informatie over de Nederlandse waarderingen staat op onze website: [onderwijssysteem Nederland](#).
- [SBB, Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven](#), waardeert buitenlandse diploma's en opleidingen op vmbo- en mbo-niveau. De waardering kan afwijken wanneer SBB het diploma waardeert voor toelating tot het mbo of de arbeidsmarkt.

■ Waarderingstabel Franse gemeenschap (België)

In dit overzicht staan links de buitenlandse diploma's met de vergelijkbare niveaus in het nationale kwalificatieraamwerk. De andere kolommen tonen de Nederlandse waardering met de vergelijkbare niveaus in het Nederlandse en Europese kwalificatieraamwerk.

Buitenlands diploma en NQF-niveau	EQF-niveau	Nederlandse waardering en NLQF-niveau	EQF-niveau
<i>Certificat d'Enseignement Secondaire Supérieur, enseignement professionnel</i>		mbo-diploma, kwalificatieniveau 4	4
<i>Certificat d'Enseignement Secondaire Supérieur, enseignement artistique/technique</i>		vwo-diploma of havodiploma met beroepsgerichte vakken	4+/4
<i>Certificat d'Enseignement Secondaire Supérieur, enseignement general</i>		vwo-diploma	4+
<i>Grade de Bachelier (universitair onderwijs)</i>	6	bachelorgraad in het wo	6
<i>Grade de Bachelier (type long)</i>	6	bachelorgraad in het hbo	6
<i>Grade de Bachelier professionnalisant (type court) en bachelier de spécialisation</i>	6	bachelorgraad in het hbo	6
<i>Grade de Master & Master de spécialisation (mits een nationaal erkende graad)</i>	7	mastergraad in het wo, soms mastergraad in het hbo	7

NB

- Dit is een globaal advies waaraan je geen rechten kunt ontleen.

- NQF= nationaal kwalificatieraamwerk Wallonië. NLOF = Nederlands kwalificatieraamwerk. EQF = Europees kwalificatieraamwerk.
- Het EQF/[NLOF-niveau](#) zegt niet zozeer iets over de studie-inspanning of -inhoud, maar over wat iemand kan en weet als een bepaald leerproces is afgerond.
- Informatie over de Nederlandse waarderingen staat op onze website: [onderwijssysteem Nederland](#).
- [SBB, Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven](#), waardeert buitenlandse diploma's en opleidingen op vmbo- en mbo-niveau. De waardering kan afwijken wanneer SBB het diploma waardeert voor toelating tot het mbo of de arbeidsmarkt.

■ **Introductie**

België is een federale staat met 3 zelfstandige gemeenschappen: de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap. Iedere gemeenschap heeft eigen bevoegdheden waaronder het recht om op bepaalde terreinen, bijvoorbeeld onderwijs, eigen wetgeving tot stand te brengen.

Iedere gemeenschap heeft een eigen ministerie van Onderwijs. Enkele onderwijsaangelegenheden blijven evenwel de verantwoordelijkheid van de federale overheid. De leerplicht, de indeling van het onderwijsniveau (basisonderwijs, secundair onderwijs en hoger onderwijs), de minimumduur van de onderwijsopleidingen en de pensioenregelingen van leerkrachten zijn nog federaal bepaald. Wat betreft het afsluiten van internationale verdragen hebben de gemeenschappen een eigen, zij het beperkte, bevoegdheid.

In deze beschrijving bespreken we de 2 grootste gemeenschappen – de Vlaamse en Franse – afzonderlijk, te beginnen met de Vlaamse Gemeenschap. Neem contact op met Nuffic voor informatie over de Duitstalige Gemeenschap, of kijk op de [website](#) van de ENIC/NARIC van de Duitstalige Gemeenschap.

■ **Vlaamse Gemeenschap**

De Vlaamse Gemeenschap oefent haar bevoegdheden uit in de Vlaamse provincies en in het gewest Brussel. De bestuurs- en onderwijsstaal is het Nederlands. Het onderwijs valt onder de verantwoordelijkheid van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming.

De wettelijke leerplicht in Vlaanderen geldt voor kinderen van 6 tot 18 jaar. Het schooljaar begint op 1 september en eindigt op 30 juni. Het academisch jaar is ingedeeld in semesters. Het start op zijn vroegst op 1 september en uiterlijk op 1 oktober, en eindigt op de dag voor het begin van het volgend academisch jaar.

■ **Basis- en voortgezet onderwijs**

Het Vlaams onderwijssysteem kent 6 jaar basisonderwijs (na 3 jaar niet-verplicht kleuteronderwijs) en 6 of 7 jaar secundair onderwijs. Het secundair onderwijs wordt afgesloten met het Diploma van Secundair Onderwijs. Dit diploma biedt toelating tot elke vorm van hoger onderwijs. Voor dit diploma wordt examen afgelegd in 4 richtingen, ook wel onderwijsvormen genoemd:

- Algemeen Secundair Onderwijs (ASO);
- Technisch Secundair Onderwijs (TSO);
- Kunstsecundair Onderwijs (KSO);
- Beroepssecundair Onderwijs (BSO). Bij deze onderwijsvorm wordt het Diploma van Secundair Onderwijs niet na 6 jaar, maar na 7 jaar behaald.

De richting ASO bestaat uit algemeen vormende vakken.

Het niveau van het *Diploma van Secundair Onderwijs, richting Algemeen Secundair Onderwijs* (VKS-niveau 4/EQF-niveau 4) is vergelijkbaar met dat van een vwo-diploma.
Een volledige beschrijving van alle VKS-niveaus staat op de [website](#) van de Vlaamse overheid.

De richtingen TSO en KSO omvatten naast algemeen vormende vakken ook (kunst)vak- en/of praktische vakken (technisch/economisch/administratief). Vaak is dit een klein percentage van het totale vakkenpakket. Veel leerlingen stromen met deze programma's door naar aansluitend hoger onderwijs. Het karakter van deze Vlaamse opleidingen wordt daarom in sommige gevallen vergeleken met een havodiploma met beroepsgerichte vakken.

Het niveau van het *Diploma van Secundair Onderwijs, richting Kunst Secundair Onderwijs en Technisch Secundair Onderwijs* (VKS-niveau 4/EQF-niveau 4) is vergelijkbaar met dat van een vwo-diploma, of een havodiploma met beroepsgerichte vakken (als er naast algemeen vormende vakken sprake is van beroepsvorming).

De richting BSO is beroepsgericht en wordt vergeleken met een mbo-diploma op kwalificatieniveau 4.

Het niveau van het *Diploma van Secundair Onderwijs, richting Beroepssecundair Onderwijs* (VKS-niveau 4/EQF-niveau 4) is vergelijkbaar met dat van een mbo-diploma op kwalificatieniveau 4.¹

NB Meer informatie over studierichtingen in het secundair onderwijs staan op de [website](#) van de Vlaamse overheid.

---

¹ De waardering van het bovenstaande kwalificatieniveau (mbo-4) kan afwijken wanneer het diploma wordt gewaardeerd voor andere doeleinden dan toelating tot het hoger onderwijs in Nederland, bijvoorbeeld voor toelating tot de arbeidsmarkt.

■ Toelating hoger onderwijs

Het secundair onderwijs wordt afgesloten met het Diploma van Secundair Onderwijs. De Vlaamse secundaire onderwijsopleidingen bereiden voor op het universitaire onderwijs. Leerlingen met een Diploma Secundair Onderwijs in de richtingen TSO, KSO en BSO hebben dus ook officieel recht op toelating tot het academisch gerichte hoger onderwijs.

Toelating HBO5

Om toegelaten te worden tot het volwassenenonderwijs geldt dat men moet voldoen aan de deeltijdse leerplicht (18 jaar of ouder zijn). Voor toelating tot de opleiding verpleegkunde kan als aanvullende eis gelden dat het Diploma van Secundair Onderwijs moet zijn behaald.

Toelating Bachelor

Er is een toelatingsexamen voor de bacheloropleidingen in het studiegebied geneeskunde en tandheelkunde. Meer informatie hierover staat op de [website](#) van de Vlaamse overheid. Ook zijn er aanvullende eisen (*artistieke toelatingsproeven*) om toegelaten te worden tot het hoger kunstonderwijs.

Wanneer studenten niet aan de officiële voorwaarden kunnen voldoen, is toelating ook mogelijk op grond van het *reglement afwijkende toelatingsvoorwaarden* van de hogeronderwijsinstelling. Daarnaast kan een kennistoets van de onderwijstaal als voorwaarde worden gesteld.

Toelating Bachelor-na-bachelor

De bachelor-na-bacheloropleidingen zijn in principe alleen toegankelijk voor houders van een diploma van een bacheloropleiding. Inrichting en specifieke toelatingsvoorwaarden worden door de instelling bepaald. Toetsing van de onderwijstaal kan als voorwaarde worden gesteld.

Toelating Master

De algemene toelatingsvoorwaarde tot de masteropleidingen is het bezit van de graad van (*academische gerichte*) bachelor. Toelating – en vrijstellingen – is ook mogelijk op grond van het bezit van een mastergraad. Alle academisch gerichte bacheloropleidingen geven rechtstreeks toegang tot minstens één masteropleiding.

Toegang op grond van een professioneel gerichte bacheloropleiding is alleen mogelijk na het volgen van een schakelprogramma. Een schakelprogramma omvat ten minste 45 en ten hoogste 90 studiepunten. Het is mogelijk volledige vrijstelling of een korter schakelprogramma te verkrijgen op grond van eerder verworven competenties (EVC) en eerder verworven kwalificaties (EVK).

NB Houders van een buitenlands diploma die instromen in een masteropleiding geneeskunde dienen te slagen voor het toelatingsexamen voor arts en/of tandarts.

Toelating Master-na-Master

De master-na-masteropleidingen zijn alleen toegankelijk voor houders van een diploma van een masteropleiding. Directe toegang kan beperkt zijn tot houders van diploma's van een specifieke masteropleidingen of specialisaties. Voor houders van een diploma van een andere masteropleiding kan een voorbereidend programma deel uitmaken van de toelatingsprocedure. De inhoud en de studielast van dit voorbereidende programma wordt vastgesteld door de instelling. Dit kan variëren afhankelijk van de inhoud van de voorafgaande opleiding en van de gekozen master-na-masteropleiding.

Toelating doctoraat

De algemene toelatingsvoorwaarde tot de doctoraatsopleiding is het bezit van een diploma van een masteropleiding. De universiteit kan echter aanvullende eisen stellen. Daarnaast bestaat een afzonderlijke toelatingsprocedure voor kandidaten die niet in het bezit zijn van een mastergraad. De voorwaarden worden door de instelling bepaald.

■ Hoger onderwijs

De wettelijke basis voor het hoger onderwijs in Vlaanderen is het '*Decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen*'² ook wel het Structuurdecreet genoemd. De invoering van de bachelor-masterstructuur is hierin opgenomen alsmede de kwaliteitsbewaking en het accreditatiesysteem. De individuele hogeronderwijsinstellingen kunnen nu samenwerken in 5 '*associaties*', een vereniging zonder winstoogmerk bestaande uit één universiteit en één of meerdere hogescholen:

- Associatie Katholieke Universiteit Leuven;
- Associatie Universiteit & Hogescholen Antwerpen;
- Associatie Universiteit Gent;
- Universitaire Associatie Brussel;
- Associatie Universiteit-Hogescholen Limburg.

In 2004 werd het *Flexibiliseringsdecreet (Decreet van 30 april 2004 betreffende de flexibilisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen en houdende dringende hoger onderwijsmaatregelen)* van kracht. Hierin is het modulaire onderwijs, het (ECTS) creditsysteem en de validering van Elders Verworven Competenties/ Kwalificaties (EVC/EVK) vastgelegd. Op grond van deze wetgeving is iedere instelling verplicht een EVC/EVK procedure in te richten.

---

² In Vlaanderen verwijst een *decreet* naar gemeenschapswetgeving; bij een wet gaat het om federale wetgeving.

In hetzelfde jaar werd ook het *Besluit van de Vlaamse regering betreffende de opmaak, de actualisering en het beheer van het Hoger Onderwijsregister* van kracht. In dit register zijn alle erkende Vlaamse opleidingen en instellingen opgenomen. Het beheer van het register is in handen van de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO). Bij decreet werd vastgelegd dat het register jaarlijks wordt geactualiseerd.

Alleen instellingen erkend door de Vlaamse overheid mogen in Vlaanderen bachelor- en masteropleidingen aanbieden. Deze instellingen zijn opgenomen in het [overzicht](#) van het Hogeronderwijsregister.

De bachelor-masterstructuur is in Vlaanderen geleidelijk ingevoerd met ingang van het academisch jaar 2004-2005.

Met de inwerkingtreding van het Structuurdecreet is in 2004 het academiseringsproces van start gegaan. Dit proces houdt in dat de voormalige 'opleidingen van academisch niveau', aangeboden aan de hogescholen, worden overgeheveld naar de universiteiten wanneer zij voldoen aan de (minimum)voorwaarden voor wat betreft de wetenschappelijke oriëntatie. Deze opleidingen staan na de academisering als academische bachelors vermeld in het Hoger Onderwijsregister.

Hogescholen bieden na afronding van het academiseringsproces alleen nog professionele bacheloropleidingen aan. Uitzonderingen hierop zijn de kunstopleidingen. Zowel de bachelors als de masters, academisch of professioneel, blijven gesitueerd binnen de hogescholen en worden opgenomen in een School of Arts.

Bachelor

De eerste fase in de bachelor-masterstructuur is de bacheloropleiding. Deze bestaat uit 180 studiepunten en is bedoeld als eindonderwijs.

De hogescholen bieden in het *hoger professioneel onderwijs* opleidingen aan die leiden tot de graad van *professioneel gerichte Bachelor*. Deze opleidingen zijn in de eerste plaats gericht op de beroepspraktijk.

De universiteiten bieden in het *academisch onderwijs* opleidingen aan die leiden tot de graad van *academisch gerichte Bachelor*. Voor academisch gerichte bacheloropleidingen vormt het doorstromen naar een masteropleiding de hoofddoelstelling.

Bachelor-na-bacheloropleidingen zijn voortgezette opleidingen die toegankelijk zijn voor houders van een bachelordiploma. De opleidingen kennen in de meeste gevallen een studieduur van 1 jaar (60 ECTS).

Het niveau van het diploma *academisch gerichte Bachelor* en *Bachelor-na-bachelor* ([VKS-niveau 6](#)/ EQF-niveau 6) behaald in het *academisch* onderwijs is vergelijkbaar met dat van de bachelorgraad in het wetenschappelijk onderwijs.

Het niveau van het diploma *professioneel gerichte Bachelor* en *Bachelor-na-bachelor* ([VKS-niveau 6](#)/ EQF-niveau 6) is vergelijkbaar met de bachelorgraad in het hoger beroepsonderwijs.

Master

De tweede fase in de bachelor-masterstructuur moet steunen op wetenschappelijk onderzoek en leidt tot de graad van Master. De opleiding omvat 60 of 120 studiepunten. Het Vlaamse hoger onderwijs kent alleen academische masteropleidingen. Alle houders van een academisch gerichte bacheloropleiding hebben recht op doorstroming naar een masteropleiding. Masteropleidingen kennen altijd een wetenschappelijk oriëntatie, maar kunnen daarnaast ook een professionele gerichtheid hebben. Een masteropleiding wordt afgesloten met een scriptie (masterproef). De studieomvang voor deze masterproef is minimaal 15 en maximaal 30 studiepunten.

Master-na-masteropleidingen zijn voortgezette opleidingen die gevolgd kunnen worden na het behalen van een graad van Master. De opleidingen hebben een omvang van minstens 1 jaar (60 ECTS).

Het niveau van het *Master-diploma* en *Master-na-master-diploma* ([VKS-niveau 7](#)/EQF-niveau 7) is vergelijkbaar met dat van de mastergraad in het wetenschappelijk onderwijs of in het hoger beroepsonderwijs, afhankelijk van de opleidingsduur en -richting.

PhD

De graad van 'doctor', met als afkorting 'dr', of '*doctor of philosophy*' met als afkorting 'PhD' wordt behaald aan een universiteit na de openbare verdediging van een proefschrift. De nominale duur is 4 jaar.

■ Hoger beroepsonderwijs (HBO5)

Naast het secundair onderwijs en het (voltijds) hoger onderwijs kent Vlaanderen sinds september 2009 het hoger beroepsonderwijs (HBO5). Het HBO5 zit tussen het secundair onderwijs en de professionele bacheloropleidingen in. Het wordt ook HBO5 genoemd, omdat het leidt tot kwalificatieniveau 5 van het Vlaamse kwalificatieraamwerk.

Tot het HBO5 behoren op dit ogenblik:

- het hoger beroepsonderwijs van het volwassenenonderwijs;
- het hoger beroepsonderwijs voor verpleegkunde.

In sommige gevallen is het mogelijk door te stromen en via een verkort traject een bachelordiploma te behalen in een verwant studiegebied.

Het hoger beroepsonderwijs van het volwassenenonderwijs

Dit zijn beroepsgerichte opleidingen op hoger onderwijsniveau die onder meer kunnen leiden tot het diploma van gegradueerde. De duur wordt aangegeven in lestijden en kan verschillen per opleiding. Ze worden aangeboden aan Centra voor Volwassenenonderwijs in Vlaanderen. Zie het [overzicht](#) van centra op de website over Vlaams onderwijs.

Het hoger beroepsonderwijs voor verpleegkunde

Dit is de vroegere vierde graad verpleegkunde van het beroepssecundair onderwijs (BSO). Het wordt ingericht door (20) voltijdse secundaire scholen. Normaal is dit dagonderwijs, maar in sommige secundaire scholen wordt de HBO5-verpleegkunde ook in avondonderwijs aangeboden.

De HBO5-verpleegkunde is modulair opgebouwd, dit wil zeggen dat de opleiding niet in leerjaren maar in semesters wordt opgedeeld. Er kan op twee momenten met de opleiding begonnen worden, namelijk 1 september en 1 februari, naar keuze van de school. De opleiding telt 6 semesters. De nominale duur is 3 jaar. Na afronding van de opleiding wordt het *Diploma van Gegradueerde* behaald.

Het niveau van het *Diploma van Gegradueerde* (HBO5), behaald na een opleiding in de verpleegkunde ([VKS-niveau 5](#)/EQF-niveau 5) is vergelijkbaar met dat van een *Associate Degree*.

■ Beoordelingssystemen

Voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs worden verschillende beoordelingssystemen gehanteerd. Scholen beslissen autonoom over het geven van punten. Voor de Vlaamse wetgeving is het enkel van belang of iemand het eindexamen, *Diploma van Secundair Onderwijs*, heeft behaald. Het systeem van 1 op 100 komt het meest voor, maar cijfers worden ook in schalen van 1 op 10, 1 op 20 of in percentages gegeven.

Meer informatie over de waarde van buitenlandse cijfers staat op onze [website](#).

Hoger onderwijs

In het hoger onderwijs wordt meestal een cijfersysteem van 1 tot 20 gebruikt.

Cijfer	Betekenis
18-20	Uitmuntend
16-18	Zeer goed
14-16	Goed
12-14	Ruim voldoende
10-12	Voldoende
1-9	Onvoldoende

Aan het einde van het academisch jaar wordt ook een waardering toegekend:

- op voldoende wijze;
- met onderscheiding;
- met grote onderscheiding;
- met grootste onderscheiding.

Het *European Credit Transfer and Accumulation System* (ECTS) is in het hoger onderwijs in Vlaanderen ingevoerd bij alle hogeronderwijsinstellingen en voor alle programma's. Opleidingen zijn ingericht op basis van 60 studiepunten per academisch jaar. Voor een bacheloropleiding zijn 180 studiepunten vereist en voor een aansluitende masteropleiding 60 of 120 studiepunten. Opleidingen in de (dier-)geneeskunde zijn uitzonderingen met 180 studiepunten voor de masteropleiding in de diergeneeskunde en 240 studiepunten voor masteropleidingen in de geneeskunde.

Meer informatie over het ECTS staat in de gebruikershandleiding, de [ECTS Users' Guide](#) van de Europese Commissie.

■ Bolognaproces

De regering van de Vlaamse Gemeenschap heeft de Bologna Verklaring getekend in 1999.

De invoering van de bachelor-masterstructuur en kwaliteitszorgsysteem is opgenomen in het 'Structuurdecreet' (zie onder [Vlaamse Gemeenschap](#)). De wetgeving is vanaf april 2003 van kracht. De bachelor-masterstructuur is in Vlaanderen geleidelijk ingevoerd met ingang van 2004-2005.

Op dit moment is Vlaanderen bezig met de invoering van vakinhoudelijke descriptorren/competenties zodat iedere kwalificatie verbonden wordt aan de generieke descriptorren/competenties. Deze descriptorren/competenties worden ontwikkeld door de hogeronderwijsinstellingen en hun koepels en zijn vergelijkbaar met wat in het Verenigd Koninkrijk de *benchmark statements* worden genoemd. Informatie over de huidige stand van zaken is te vinden op de officiële [website](#) van de Europese Hoger Onderwijsruimte (EHEA).

■ Kwalificatieraamwerken

Het Vlaamse nationale kwalificatieraamwerk (VKS) werd in 2005 ontwikkeld en onderscheidt 8 kwalificatieniveaus. Het VKS is in februari 2009 gekoppeld aan de 3 cycli van het QF-EHEA (*Bologna framework*) en in juni 2011 aan het EQF.

Meer informatie over het kwalificatieraamwerk via:

- de [website](#) van de NVAO, onder meer het [rapport](#) over de koppeling van het VKS aan het QF-EHEA;
- de [website](#) van de Vlaamse overheid, onder meer het [rapport](#) over de koppeling van het VKS aan het EQF.

■ Accreditatie en kwaliteitszorg

De wettelijke basis voor het kwaliteitszorgsysteem is in Vlaanderen vastgelegd in het 'Decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen'.

Het kwaliteitszorgsysteem kent 3 stappen:

- de interne beoordeling (zelf-evaluatie uitgevoerd door de instelling);
- de externe beoordeling (beoordeling door de koepelorganisaties van het hoger onderwijs: Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) en Vlaamse Hogescholen Raad (VLOHRA));
- accreditatie door de NVAO (Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie).

De VLIR en de VLOHRA zijn als kwaliteitszorg autoriteiten verantwoordelijk voor de evaluatie van de leeruitkomsten, de opleiding specifieke kenmerken en de afstemming daarvan met de niveau descriptoren van het nationale kwalificatieraamwerk.

De NVAO is opgericht op grond van een internationaal verdrag tussen Nederland en Vlaanderen. De organisatie is verantwoordelijk voor de accreditatie van hoger onderwijsopleidingen. Deze wordt gebaseerd op de uitkomsten van de externe beoordeling uitgevoerd door de hierboven genoemde autoriteiten. Een accreditatiebesluit is een formeel besluit van de NVAO dat een opleiding aan de vooropgestelde kwaliteitseisen voldoet. Deze eisen zijn vastgelegd in de accreditatiekaders van de NVAO. Daarnaast is accreditatie een voorwaarde voor de toekenning van bachelor- en mastergraden, bekostiging en financiering.

Wanneer een opleiding geaccrediteerd is, wordt deze in ieder geval voor een periode van 8 jaar opgenomen in het Hoger Onderwijsregister. Vermelding in het Hoger Onderwijsregister betekent dat de graad die wordt verleend erkend is door de nationale overheid, namelijk de Vlaamse Gemeenschap.

Als de beoordeling negatief uitvalt, verliest de opleiding de accreditatie en wordt deze uit het register verwijderd. De opleiding mag dan niet meer worden aangeboden. Het is mogelijk om gedurende een herstelperiode een tijdelijke erkenning aan te vragen. Deze tijdelijke erkenning wordt verleend voor een periode van 1 tot 3 jaar.

Meer informatie is beschikbaar op:

- de [website](#) van de NVAO;
- de [website](#) van het Hoger Onderwijsregister.

■ Internationale verdragen

De Lissabon Conventie is door de Vlaamse Gemeenschap ondertekend op 7 maart 2005. In de loop der jaren is het verdrag door de gemeenschappen geratificeerd:

- 15 december 2006 : Vlaanderen
- 19 juli 2007 : Wallonië
- 10 juli 2008 : Federale regering
- 25 mei 2009 : Duitstalige gemeenschap
- 22 juli 2009 : Federale staat

Accreditatieverdrag

In 2003 is het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Vlaamse Gemeenschap van België inzake de accreditatie van opleidingen binnen het Nederlandse en het Vlaamse hoger onderwijs tot stand gekomen. Dit verdrag heeft als doel de oprichting van een accreditatieorganisatie die zowel

Nederlandse als Vlaamse opleidingen binnen het hoger onderwijs zal accrediteren. Per 1 februari 2005 trad het verdrag in werking en in datzelfde jaar werd de NVAO opgericht.

Op 16 januari 2013 is een aanvullend protocol op het verdrag tot stand gekomen. Het wijzigingsprotocol bevat 3 veranderingen:

- De taak van de NVAO wordt uitgebreid met het uitvoeren van een instellingstoets kwaliteitszorg (volgens Nederlandse regelgeving) en een instellingsreview (volgens Vlaamse regelgeving).
- De totstandkoming van academische wederzijdse gelijkstelling van bachelor- en masteropleidingen.
- Het Accreditatieverdrag wordt uitgebreid tot het Caribische deel van Nederland, zodat de NVAO ook opleidingen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba kan toetsen.

Benelux-beschikking

Op 18 mei 2015 hebben de ministers van hoger onderwijs van België, Nederland en Luxemburg het besluit goedgekeurd waardoor bachelor- en masterdiploma's – behaald in Benelux-landen – op systeemniveau automatisch worden erkend. Een diplomahouder krijgt hierdoor juridische zekerheid dat zijn of haar diploma op het juiste niveau wordt erkend. Een waardering van het niveau van bachelor en masterdiploma's uit België is, als resultaat hiervan, niet meer nodig.

■ **Diplomasupplement**

Het Vlaamse diplomasupplement, dat in 1991 voor universiteiten en in 1994 voor de Hogescholen verplicht is gesteld, wordt automatisch uitgereikt aan afgestudeerden. Zowel de graad als het diplomasupplement kunnen eveneens op verzoek in het Engels worden afgegeven.

Meer informatie over het *Diploma Supplement* (DS) is beschikbaar op de [website](#) van de Europese Commissie.

■ **Samenstelling dossier**

- Secundair onderwijs: *Diploma van Secundair Onderwijs* met vakkenoverzicht.
- Tertiair onderwijs: hoger onderwijs diploma met een diplomasupplement.

■ **Overzicht hogeronderwijsinstellingen**

Website met een nationaal [register](#) van alle erkende opleidingen en diploma's in Vlaanderen.

■ Handige websites

- [Website](#) van de Vlaamse overheid met veel informatie over het Vlaamse onderwijs.
- [Website](#) van de Vlaamse overheid met onder meer informatie over het toelatingsexamen voor bacheloropleidingen in het studiegebied geneeskunde en tandheelkunde.
- [Lijst](#) met centra van volwassenenonderwijs in Vlaanderen.
- [Website](#) van de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie.
- [Website](#) van de ENIC/NARIC in Vlaanderen (België).
- [Website](#) van de ENIC/NARIC in de Duitstalige Gemeenschap.
- [Website](#) van de Vlaamse overheid over de gelijkschakeling van de diploma's hoger onderwijs van voor 2004-2005 met de graad van bachelor of master.

■ Franse Gemeenschap

De Franse Gemeenschap, de *Communauté française de Belgique* of *Communauté Wallonie-Bruxelles*, oefent haar bevoegdheden uit in de regio Wallonië (*la Région Wallonne*) en in de regio Brussel (*la Région de Bruxelles-Capitale*). Haar bevoegdheden liggen op het gebied van cultuur, onderwijs, gezondheid en welzijn. Op deze gebieden is de Gemeenschap bevoegd eigen regel- en wetgeving in te richten.

Wat betreft het hoger onderwijs is de wet uit 2004, *Décret définissant l'enseignement supérieur, favorisant son intégration à l'espace européen de l'enseignement supérieur et refinançant les universités*, afgekort het *Décret 'Bologne'*, van toepassing. Zij vormt, met enige aanvullende wetgeving, de basis van de herziening van de hoger onderwijsstructuur in het kader van Bologna.

Wat betreft het voortgezet onderwijs is het *Arrêté de l'Exécutif du 31/08/1992 exécutant le décret du 29/7/92 portant organisation de l'enseignement secondaire de plein exercice* van toepassing.

De voertaal in het onderwijs is het Frans. Het onderwijs is verplicht voor kinderen van 6 tot 18 jaar. Het academisch jaar loopt van begin september tot eind juni.

■ Basis- en voortgezet onderwijs

Het algemeen vormend voortgezet onderwijs duurt 6 jaar, volgend op 6 jaar lager onderwijs. Het middelbaar beroepsgericht onderwijs duurt soms 7 jaar. Het onderwijs kan in 4 richtingen, ook wel *les enseignements* genoemd, worden gevolgd:

- *l'enseignement général*;
- *l'enseignement technique*;
- *l'enseignement artistique*;
- *l'enseignement professionnel*.

Binnen deze richtingen zijn er specialisaties die *subdivision(s)* worden genoemd. Ook wordt er onderscheid gemaakt tussen een stroming die voorbereidt op verdere studie in het hoger onderwijs, *transition*, en een tweede stroming die bedoeld is als eindonderwijs, *qualification*. In het *enseignement général* bestaat alleen de stroming *transition* en in het *enseignement professionnel* alleen *qualification*. Binnen het *enseignement technique* en *artistique* kan een leerling kiezen tussen beide stromingen.

Het huidige algemeen vormend onderwijs bestaat uit 3 cycli van 2 jaar. Aan het einde van de tweede cyclus, na 4 jaar onderwijs, behaalt men het *Certificat*

d'Enseignement du Deuxième degré. Aan het einde van de derde en laatste cyclus wordt het *Certificat d'Enseignement Secondaire Supérieur* verleend.

Het niveau van het *Certificat d'Enseignement Secondaire Supérieur, enseignement général* is vergelijkbaar met dat van een vwo-diploma.

Het niveau van het *Certificat d'Enseignement Secondaire Supérieur, enseignement artistique/technique* is vergelijkbaar met dat van een vwo-diploma of een havodiploma met beroepsgerichte vakken (als er naast algemeen vormende vakken sprake is van beroepsvorming).

Het niveau van het *Certificat d'Enseignement Secondaire Supérieur, enseignement professionnel* is vergelijkbaar met dat van een mbo-diploma op kwalificatieniveau 4³.

---

³ De waardering van het bovenstaand kwalificatieniveau (mbo-4) kan afwijken wanneer het diploma wordt gewaardeerd voor andere doeleinden dan toelating tot het hoger onderwijs in Nederland, bijvoorbeeld voor toelating tot de arbeidsmarkt.

■ Toelating hoger onderwijs

Toelating tot het hoger onderwijs geschiedt op grond van het *Certificat d'Enseignement Secondaire Supérieur*.

Toelating tot hoger onderwijs is ook mogelijk via een apart staatsexamen afgelegd voor een staatscommissie van de Franse Gemeenschap (*jury de la Communauté française*). Na het slagen voor dit examen verkrijgt men het *Diplôme d'Aptitude à Accéder à l'Enseignement Supérieur*.

■ Hoger onderwijs

Het hoger onderwijs wordt aangeboden binnen het *enseignement universitaire* (universitair onderwijs) en het *enseignement supérieur hors universités* (niet-universitair hoger onderwijs). De voertaal in het onderwijs is het Frans.

In de wetgeving van de Franse Gemeenschap onderscheidt men 4 typen van – bekostigde – hogeronderwijsinstellingen die het recht hebben nationaal erkende graden te verlenen:

- de *institutions universitaires* (*Université* of *Facultés universitaires*);
- de *Haute Ecoles*;
- de *Ecoles supérieures des Arts*;
- de *Etablissement d'enseignement de promotion sociale pour les titres correspondants au plein exercice*.

Met de invoering van het *Décret Bologna* uit 2004 is het stelsel van hoger onderwijs herzien en ingedeeld in 3 cycli:

- de eerste cyclus leidt tot een *Grade de Bachelier*.
- de tweede cyclus leidt tot de graad van *Master*.
- de derde cyclus, voorbehouden aan het universitaire onderwijs, leidt tot de graad van doctor: het *doctorat*.

■ Universitair onderwijs

Het *enseignement universitaire* (universitaire onderwijs) wordt aangeboden aan 7 universiteiten in de Franse gemeenschap. Deze zijn organisatorisch ondergebracht in 3 *Académies*⁴:

- *l'Académie Louvain* (UCL-FUNDP-FUSL-FUCAM);
- *l'Académie Universitaire Wallonie-Bruxelles* (ULB-UMONS);
- *l'Académie Universitaire Wallonie-Europe* (ULG- Gembloux Agro-Bio Tech (*Faculté Universitaire des Sciences Agronomiques de Gembloux*)).

Zie ook de informatie onder [Overzicht hogeronderwijsinstellingen](#).

---

⁴ Zie ook de Associaties in Vlaanderen

Bachelier

De graad van *Bachelier* wordt behaald na 3 jaar (180 ECTS) en is ingericht als een brede basisopleiding in een bepaald gebied. De academische graad van *Bachelier* betreft een *grade de transition*. Dit betekent dat de graad doorstroming biedt tot de tweede fase (master).

Het niveau van de *Grade de Bachelier* ([NOF-niveau 6](#)) is vergelijkbaar met dat van de bachelorgraad in het wetenschappelijk onderwijs.

Master

De graad van *Master* wordt behaald na het afronden van de tweede cyclus die 1 jaar (60 ECTS), 2 jaar (120 ECTS), 3 jaar (180 ECTS in de richting diergeneeskunde) of 4 jaar (240 ECTS in de richting geneeskunde) duurt. De 2-jarige *Master* (120 ECTS) biedt 3 verschillende afstudeerrichtingen:

- de beroepsgerichte specialisaties (*la finalité spécialisée*);
- de specifieke opleiding voor secundaire leraren (*la finalité didactique*);
- de voorbereiding op het wetenschappelijk onderzoek (*la finalité approfondie*).

De laatste richting is alleen mogelijk in een vastgesteld aantal studierichtingen genoemd in artikel 31 van de wet.

Het niveau van de *Master* ([NOF-niveau 7](#)) is vergelijkbaar met dat van de mastergraad in het wetenschappelijk onderwijs of in het hoger beroepsonderwijs, afhankelijk van studierichting en oriëntatie.

Master de spécialisation

Na het behalen van de graad van *Master* kan een tweede *Master*-graad worden behaald met een studieduur van ten minste 1 jaar (60 ECTS). In alle gevallen is sprake van een erkende academische graad wanneer de instelling de bevoegdheid heeft deze te verlenen.

Veel postacademische master- opleidingen zijn aanvullende specialiserende opleidingen of medische specialisaties. Deze vallen onder de verantwoordelijkheid van de instelling en zijn niet nationaal erkend als academische graad. De erkende *Master de spécialisation*-graden zijn onder meer opgenomen in bijlage 4 (*annex IV*) van de wet.

Het niveau van de *Master de spécialisation* (NQF-niveau 7) is vergelijkbaar met dat van de graad van master in het wetenschappelijk onderwijs of in het hoger beroepsonderwijs, afhankelijk van studierichting en oriëntatie.

PhD

Opleidingen in de derde cyclus worden afgesloten met de promotie die leidt tot de graad van *Docteur*.

Wetenschappelijk onderzoek en de voorbereiding van een proefschrift vindt plaats in de *écoles doctorales* (onderzoeksscholen) die behoren tot één van de *académies*. Training binnen deze scholen kan na 1 jaar (60 ECTS) worden afgesloten met een *certificat de formation à la recherche*.

De minimale studieduur voor een doctoraat is 180 ECTS, inclusief de hierboven genoemde 1-jarige (voor)opleiding. De graad van *Docteur* is in Nederlandse termen vergelijkbaar met de doctorsgraad (Dr); het *certificat de formation à la recherche* is ongeveer vergelijkbaar met 1 jaar aio-schap.

■ Niet-universitair hoger onderwijs

Binnen het niet-universitaire hoger onderwijs (*L'enseignement supérieur non universitaire/ enseignement supérieur hors universités*) onderscheidt men 2 typen opleidingen:

- *enseignement supérieur de type court*;
- *enseignement supérieur de type long*.

Enseignement supérieur de type court

De opleidingen *de type court* leiden tot de graad van (*Grade de*) *Bachelier professionnalisant (type court)*. Ze worden aangeboden aan de *Hautes Ecoles* en aan de *Ecoles Supérieur des Arts*. De opleidingen kennen een studieduur van 3 jaar (180 ECTS), of 4 jaar (240 ECTS) voor de richting verloskunde, en zijn beroepsgericht. Na het behalen van de *bachelier* is het bij sommige *Hautes Ecoles* mogelijk door te stromen naar een 1-jarig specialisatiejaar dat leidt tot de *bachelier de spécialisation*.

Het niveau van de *Bachelier professionnalisant (type court)* en *Bachelier de spécialisation* (NQF-niveau 6) is vergelijkbaar met dat van de bachelorgraad in het hoger beroepsonderwijs.

Enseignement supérieur de type long

De opleidingen *de type long* worden aangeboden aan de *Hautes Ecoles* en in het kunstonderwijs aan de *Ecoles Supérieures des Arts*. De opleidingen kennen een studieduur van 5 jaar, verdeeld over 2 cycli (180+ 60/120= 240/300 ECTS) en bieden zowel academisch als toepassingsgericht onderwijs. De eerste cyclus (*premier cycle de transition*) duurt 3 jaar en leidt tot de graad van (*Grade de Bachelier (type long)*). De tweede cyclus (*deuxième cycle professionnalisant*) duurt 1 of 2 jaar afhankelijk van de richting en leidt tot de graad van *Master*.

Het niveau van de *Bachelier (type long)* ([NOF-niveau 6](#)) is vergelijkbaar met dat van de bachelorgraad in het hoger beroepsonderwijs.

■ Beoordelingssystemen

In het voortgezet onderwijs worden verschillende beoordelingssystemen gehanteerd, waarvan de schaal 1 tot 100 het meeste voorkomt. Andere cijfersystemen zijn: 1-10, 1-20 of cijfers weergegeven in percentages. Scholen beslissen autonoom over het geven van punten. Voor de Waalse wetgeving is het enkel van belang of iemand het einddiploma, *Certificat d'Enseignement Secondaire Supérieur*, heeft behaald. Op het diploma staat geen eindcijfer vermeld.

In het hoger onderwijs wordt meestal een cijfersysteem van 1 tot 20 gebruikt:

Cijfer	Betekenis
18-20	Uitmuntend
16-18	Zeer goed
14-16	Goed
12-14	Ruim voldoende
10-12	Voldoende
1-9	Onvoldoende

Daarnaast wordt er, aan het einde van het academisch jaar, een waardering toegekend:

- *avec satisfaction*
- *avec distinction*
- *avec grande distinction*
- *avec la plus grande distinction*

De waardering *avec distinction* is ten minste vereist voor toelating tot de promotie. De standaarden van de waarderingen worden door de instellingen zelf vastgesteld.

Het *European Credit Transfer and Accumulation System* (ECTS) is in het hoger onderwijs ingevoerd bij alle hogeronderwijsinstellingen en voor alle programma's. Opleidingen zijn ingericht op basis van 60 studiepunten per academisch jaar. Voor een bacheloropleiding zijn 180 studiepunten vereist en voor een aansluitende masteropleiding 60 of 120 studiepunten. Opleidingen in de (dier-)geneeskunde zijn uitzonderingen met 180 studiepunten voor de masteropleiding in de diergeneeskunde en 240 studiepunten voor masteropleidingen in de geneeskunde.

Meer informatie over het ECTS staat in de [ECTS Users' Guide](#) van de Europese Commissie.

■ Bolognaproces

Met de invoering van de hoger onderwijswet van 2004 is het stelsel van hoger onderwijs herzien en ingedeeld in 3 cycli:

- de eerste cyclus leidt tot een (tussentijdse en afsluitende) *Grade de Bachelier*;
- de tweede cyclus leidt tot de *Master*;
- de derde cyclus, voorbehouden aan het universitaire onderwijs, leidt tot de graad van doctor: het *doctorat*.

■ Kwalificatieraamwerken

Het kwalificatieraamwerk in Wallonië zal 8 niveaus omvatten, maar is nog niet afgerond. Momenteel zijn alleen de hoogste 3 niveaus bepaald.

Meer informatie over de ontwikkeling van het kwalificatieraamwerk staat in het [rapport](#) van Cedefop (*European Centre for the Development of Vocational Training*).

■ Accreditatie en kwaliteitszorg

De Franse Gemeenschap kent geen nationaal hoger onderwijsregister. Erkende instellingen en opleidingen staan (in algemene termen) vermeld in de wet.

De kwaliteitszorg van het (hoger) onderwijs is in handen van de nationale onderwijsinspectie. Deze *Agence pour l'Evaluation de la qualité de l'enseignement supérieur en Communauté Française de Belgique* (AEQES) is in 2002 opgericht.

Strikt genomen is er geen accreditatiesysteem in de Franse gemeenschap. Er bestaat wel een 'ex-ante' accreditatiesysteem. Dit houdt in dat alleen hogeronderwijsinstellingen die voldoen aan de wettelijke eisen kunnen worden erkend en gesubsidieerd door de Franse gemeenschap.

De erkende hogeronderwijsinstellingen mogen alleen opleidingen verzorgen waarvoor zij het akkoord hebben gekregen. Alleen erkende hogeronderwijsinstellingen mogen erkende graden uitreiken. Dit kunnen zowel academische titels als beroepskwalificaties zijn.

Voor een lijst met geaccrediteerde hogeronderwijsinstellingen zie:

- de [website](#) van de overheid;
- de [website](#) van de *Wallonie-Bruxelles Campus* (WBCampus).

■ Internationale verdragen

Wallonië heeft de Lissabon Conventie geratificeerd op 19 juli 2007. Met de ratificering door de federale staat op 22 juli 2009 is het verdrag van kracht in alle gemeenschappen van België.

Benelux-beschikking

Op 18 mei 2015 hebben de ministers van hoger onderwijs van België, Nederland en Luxemburg het besluit goedgekeurd waardoor bachelor- en masterdiploma's – behaald in Benelux-landen – op systeemniveau automatisch worden erkend. Een diplomahouder krijgt hierdoor juridische zekerheid dat zijn of haar diploma op het juiste niveau wordt erkend. Een waardering van het niveau van bachelor en masterdiploma's uit België is, als resultaat hiervan, niet meer nodig.

■ Diplomasupplement

Het diplomasupplement, dat in 1991 voor universiteiten en in 1994 voor de Hogescholen verplicht is gesteld, wordt automatisch uitgereikt aan afgestudeerden. Zowel de graad als het diplomasupplement kunnen ook in het Engels worden afgegeven.

Meer informatie over het *Diploma Supplement* (DS) staat op de [website](#) van de Europese Commissie.

■ Samenstelling dossier

- Secundair onderwijs: *Certificat d'Enseignement Secondaire Supérieur* met vakkenoverzicht.
- Tertiair onderwijs: diploma met vakkenoverzicht en *Diploma Supplement*.

■ Overzicht hogeronderwijsinstellingen

[Website](#) van de *Administration générale de l'Enseignement et de la Recherche scientifique* met onder meer een overzicht van hogeronderwijsinstellingen.

l'Académie Louvain:

UCL: *Université Catholique de Louvain*

FUNDP: *Facultés Universitaires Notre-Dame de la Paix*

FUSL: *Facultés Universitaires Saint-Louis*

FUCAM: *Facultés Universitaires Catholiques de Mons*

l'Académie Universitaire Wallonie-Bruxelles:

ULB : *Université Libre de Bruxelles*

UMONS: *Université de Mons*

l'Académie Universitaire Wallonie-Europe:

ULG : *Université de Liège Gembloux Agro-Bio Tech (Faculté Universitaire des Sciences Agronomiques de Gembloux)*

- Zie ook het [document](#) met *Government Act of 9 July 1996: overzicht Hautes écoles*.
- Zie ook het [document](#) met *Act of 17 May 1999 (art. 24): overzicht van Ecoles supérieures des arts*.

■ Handige websites

- [Website](#) van de ENIC/NARIC van de Franse gemeenschap.
- [Website](#) met informatie over het hoger onderwijs in de Franse gemeenschap.